

UWAGI METODYCZNE

Z uwagi na fakt, że dla części mieszkańców niemożliwe było przeprowadzenie spisu z udziałem rachmistrza spisowego (z różnych powodów), podstawowe informacje dla takich osób, takie jak: imię i nazwisko, data urodzenia oraz płeć – zostały spisane z ewidencji. Wszystkie pozostałe pytania na formularzu spisowym – w przypadku spisywanych z ewidencji – pozostały bez odpowiedzi. Szacuje się, że z ewidencji spisano około 135 tys. ludności (prawie 3% ogółu ludności). Bezpośrednią konsekwencją spisywania z ewidencji są braki odpowiedzi (nie ustalono), podawane w poszczególnych tablicach.

KATEGORIE LUDNOŚCI

Na podstawie wyników spisu ludności i mieszkań z 2002 r. zostały wyodrębnione trzy podstawowe kategorie ludności:

1. Ludność stała (stałe zamieszkała),
2. Ludność faktycznie zamieszkała,
3. Rezydenci (ludność rezydująca).

We wszystkich tablicach tej publikacji informacje dotyczą kategorii ludności faktycznie zamieszkałej – dalej określanej jako „ludność”.

Ludność stała (stałe zamieszkała)

Kategoria obejmuje osoby mieszkające stale (z reguły zameldowane na pobyt stały) oraz:

- obecne w czasie spisu, a dokładnie w momencie krytycznym spisu,
- nieobecne w momencie spisu, bez względu na miejsce przebywania i czas trwania tej nieobecności.

Ludność faktycznie zamieszkała

Kategoria obejmuje następujące grupy osób:

1. Mieszkające stale, które:

- a) były obecne w momencie spisu,
- b) były nieobecne w momencie spisu, ale ich nieobecność trwała mniej niż 2 miesiące,
- c) były nieobecne w momencie spisu przez okres dłuższy niż 2 miesiące, ale ich nieobecność wynikała z następujących powodów:
 - odbywania zasadniczej służby wojskowej lub innej w systemie skoszarowanym oraz uczestniczenia w misjach wojskowych,

- przebywania w zakładzie karnym lub śledczym,
- pobytu za granicą.

2. Przebywające czasowo przez okres powyżej 2 miesięcy. Dotyczy to osób, które mieszkają na stałe w innym miejscu (są tam zameldowane na pobyt stały), natomiast w miejscu spisanego przebywania czasowo z następujących powodów: nauka, praca, warunki rodzinne lub mieszkaniowe, leczenie lub rehabilitacja, przebywanie w domu opieki.

Jako czas okresowej nieobecności lub przebywania przyjęty został czas faktyczny, a nie zamierzony.

Kategoria ludności faktycznie zamieszkałej nie uwzględnia osób przybyłych z zagranicy na pobyt czasowy, tj. tych, które nie posiadają stałego pobytu w Polsce (pozwolenia na osiedlenie się).

Rezydenci (ludność rezydująca) – nowa kategoria ludności

Do rezydentów zalicza się:

- a) stałych mieszkańców, z wyjątkiem osób przebywających poza miejscem zamieszkania przez okres co najmniej 12 miesięcy – bez względu na ich miejsce przebywania (w kraju czy za granicą);
- b) osoby przebywające czasowo przez okres co najmniej 12 miesięcy, przybyłe z innego miejsca w kraju lub z zagranicy (cudzoziemcy).

Jako kryterium przemieszczania się ludności przy wyodrębnianiu tej kategorii przyjmuje się: naukę, pracę, warunki rodzinne i mieszkaniowe, leczenie i rehabilitację, pobyt w domu opieki. Oznacza to, że osoby odbywające zasadniczą służbę wojskową (w systemie skoszarowanym) lub przebywające w zakładach karnych czy aresztach – bez względu na czas nieobecności – są zaliczane do rezydentów miejscowości, w których zamieszkiwali przed jej „przymusowym” opuszczeniem.

WIEK

Wiek osób – określony liczbą lat ukończonych – ustalono poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z dniem przeprowadzenia spisu (tzw. dniem krytycznym, tj. 20 maja 2002 roku).

W tablicach – obok roczników wieku, tradycyjnych pięcioletnich lub dziesięcioletnich grup wieku wprowadzono również następujące ekonomiczne grupy:

- wiek przedprodukcyjny – mężczyźni i kobiety w wieku 0–17 lat,

- wiek produkcyjny – mężczyźni w wieku 18–64 lata, kobiety w wieku 18–59 lat, grupa ta została podzielona na:
 - ⇒ wiek mobilny (18–44 lata mężczyźni i kobiety),
 - ⇒ wiek niemobilny (45–64 lata mężczyźni i 45–59 lat kobiety),
- poprodukcyjny – mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Ponadto wprowadzone zostały grupy wieku:

- a) biologiczne:
 - ⇒ 0–14 lat – dzieci,
 - ⇒ 15–64 lata – dorośli bez osób starszych,
 - ⇒ 65 lat i więcej – osoby starsze.
- b) edukacyjne: 0–6, 7–12, 13–15, 16–18, 19–24 lata.

STAN CYWILNY PRAWNY

W spisie ludności 2002 po raz pierwszy badany był (zgodnie z rekomendacjami międzynarodowymi) stan cywilny prawny osób – zdefiniowany jako stan cywilny według obowiązującego w danym kraju prawa.

Dla każdej osoby w wieku 15 lat i więcej ustalono stan cywilny prawny według następujących kategorii:

- kawaler, panna,
- żonaty, zamężna,
- wdowiec, wdowa,
- rozwiedziony, rozwiedziona,
- separowany, separowana (separacja prawna została w Polsce wprowadzona w końcu 1999 r.).

Dla pełniejszej charakterystyki sytuacji rodzinnej osoby o statusie prawnym zamężna/żonaty podzielono na:

- pozostające w związku małżeńskim – niezależnie od tego, czy współmałżonkowie zostali spisani razem czy też oddzielnie (np. nieobecność spowodowana była nauką, pracą, brakiem własnego mieszkania),
- niepozostające w związku małżeńskim – osoby, które decyzją jednego lub obojga małżonków nie tworzyły wspólnoty małżeńskiej, ale rozpad ich związku nie został usankcjonowany decyzją sądu, tzn. osoby te nie miały sądowego orzeczenia rozvodu czy też separacji.

STAN CYWILNY FAKTYCZNY

Stan cywilny faktyczny osób został określony wtórnie, na podstawie charakteru związku, w jakim żyje dana osoba, tj. w oparciu o informacje dotyczące relacji z głową gospodarstwa domowego, stanu cywilnego prawnego oraz wzajemnych powiązań między osobami spisanymi.

Ustalono następujące kategorie faktycznego stanu cywilnego:

- kawaler, panna,
- żonaty, zamężna – w świetle prawa świeckiego lub kanonicznego i pozostający w faktycznym małżeństwie,
- partner, partnerka (partnerów wyodrębniano w ramach tego samego gospodarstwa domowego – bez względu na ich stan cywilny prawny),
- wdowiec/wdowa,
- rozwiedziony/rozwiedziona,
- separowany/separowana; kategoria ta dotyczyła osób:
 - ⇒ pozostających w separacji prawnej i nietworzących formalnych związków (partnerskich) z innymi osobami,
 - ⇒ o stanie cywilnym prawnym żonaty/zamężna – niepozostających w związku małżeńskim i nietworzących formalnych związków (partnerskich) z innymi osobami.

POZIOM WYKSZTAŁCENIA

Poziom wykształcenia jest to najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie i formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu było uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły: dziennej, wieczorowej, zaocznej czy eksternistycznej. Ze względu na nowy system szkolnictwa, wprowadzony reformą oświaty w dniu 1 stycznia 1999 roku, poziom wykształcenia został ustalony dla osób w wieku 13 lat i więcej.

Klasyfikacja poziomów wykształcenia

1. Wyższe

- **ze stopniem naukowym co najmniej doktora** – jest to wykształcenie wyższe z tytułem naukowym profesora, doktora habilitowanego, doktora,
- **z tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym** – jest to wykształcenie wyższe zawodowe z tytułem magistra, magistra inżyniera, lekarza lub innym równorzędnym,

realizowane w ramach szkoły wyższej na podbudowie programowej szkoły średniej, zakończonej uzyskaniem świadectwa dojrzałości „matury”,

- **z tytułem inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty** – jest to wykształcenie wyższe zawodowe z tytułem inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty lub innym równorzędnym, realizowane w ramach szkoły wyższej na podbudowie programowej szkoły średniej, zakończonej uzyskaniem świadectwa dojrzałości „matury”.

2. Policealne

- **z maturą (pomaturalne)** – jest to wykształcenie średnie zawodowe realizowane na podbudowie programowej szkoły średniej, zakończonej uzyskaniem egzaminu dojrzałości „matury”. Absolwenci otrzymują dyplom, który określa kwalifikacje zawodowe na poziomie technika,
- **bez matury** – jest to wykształcenie zawodowe na poziomie średnim lub zasadniczym realizowane na podbudowie programowej szkoły średniej, zakończonej uzyskaniem świadectwa ukończenia szkoły. Absolwenci otrzymują dyplom, który określa kwalifikacje zawodowe.

3. Średnie

- **ogólnokształcące z maturą** – jest to wykształcenie średnie ogólne, uzyskane w ramach średniej szkoły ogólnokształcącej, potwierdzone uzyskaniem świadectwem dojrzałości „maturą”. Osiągnięcie tego poziomu wykształcenia umożliwia dalsze kształcenie w szkole pomaturalnej lub na studiach wyższych,
- **ogólnokształcące bez matury** – jest to wykształcenie średnie ogólne, uzyskane w ramach średniej szkoły ogólnokształcącej, potwierdzone uzyskaniem świadectwem ukończenia liceum ogólnokształcącego. Osiągnięcie tego poziomu wykształcenia umożliwia dalsze kształcenia w szkole policealnej, nie wymagającej posiadania „matury”,
- **zawodowe z maturą** – jest to wykształcenie średnie ogólne i zawodowe, uzyskane w ramach technikum, liceum zawodowego lub liceum technicznego, potwierdzone uzyskaniem świadectwem dojrzałości „maturą”. Osoby posiadające świadectwo ukończenia takiej szkoły mają tytuł technika lub inny tytuł określony w klasyfikacji zawodów i specjalności szkolnictwa zawodowego. Osiągnięcie tego poziomu wykształcenia umożliwia dalsze kształcenie na studiach wyższych lub w szkole pomaturalnej,
- **zawodowe bez matury** – jest to wykształcenie średnie ogólne i zawodowe, uzyskane w ramach technikum, liceum zawodowego lub liceum technicznego, potwierdzone uzyskaniem świadectwem ukończenia szkoły. Osoby posiadające świadectwo ukończenia takiej szkoły mają tytuł technika lub inny tytuł określony w klasyfikacji zawodów

i specjalności szkolnictwa zawodowego. Osiągnięcie tego poziomu wykształcenia umożliwia dalsze kształcenie w szkole policealnej.

4. Zasadnicze zawodowe

Jest to wykształcenie ogólne i zasadnicze zawodowe, zdobyte w ramach szkoły zasadniczej lub rolniczej, szkoły (zespołu) przysposobienia zawodowego lub rolniczego, korespondencyjnego kursu rolniczego o poziomie szkoły zasadniczej. Świadectwo ukończenia szkoły zasadniczej jest dowodem posiadania tytułu robotnika wykwalifikowanego. Po ukończeniu tego poziomu wykształcenia można ubiegać się o przyjęcie do średniej szkoły ogólnokształcącej lub zawodowej, organizowanej na podbudowie programowej szkoły zasadniczej.

5. Podstawowe ukończone

Jest to wykształcenie podstawowe osiągnięte po ukończeniu liczby lat nauki wymaganej w danym okresie dla ukończenia szkoły podstawowej, szkoły (klas) przysposabiających do pracy zawodowej (w zakresie VI, VII, VIII klasy szkoły podstawowej) oraz po ukończeniu szkoły artystycznej I stopnia realizującej jednocześnie program szkoły podstawowej.

6. Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego

Obejmuje osoby, które nie ukończyły lat nauki wymaganej w danym okresie dla ukończenia szkoły podstawowej lub nigdy się nie uczyły.

Przyjęta w spisie 2002 roku klasyfikacja poziomu wykształcenia jest nieco rozszerzona w stosunku do spisu 1988 roku. W 1988 roku badaniem poziomu wykształcenia objęte były osoby, które ukończyły 15 lat. W 2002 roku, po reformie szkolnictwa z 1999 r., wprowadzającej 6–letnią szkołę podstawową i 3–letnie gimnazjum, badaniem poziomu wykształcenia objęto osoby w wieku 13 lat i więcej.

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Osobą niepełnosprawną jest taka osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osobę, która takiego orzeczenia nie posiadała, lecz odczuwała ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa).

Zbiorowość osób niepełnosprawnych została podzielona na 2 podstawowe grupy:

- osoby niepełnosprawne **prawnie**, tj. takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony,
- osoby niepełnosprawne **tylko biologicznie**, tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych.

Kryterium do zakwalifikowania danej osoby do zbiorowości osób niepełnosprawnych **prawnie** było posiadanie:

- aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający – dla osób w wieku 16 lat i więcej,
- uprawnienie do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego dla dzieci poniżej 16 roku życia, tj. urodzonych po 20 maja 1986 r.

W spisie ludności 2002, dla osób w wieku 16 lat i więcej ustalono 3 stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany, lekki.

KRAJ URODZENIA

Zgodnie z międzynarodowymi zaleceniami kraj urodzenia należało podać biorąc pod uwagę granice państw aktualne w momencie spisu, a nie w momencie urodzenia osoby, np. jeżeli osoba urodziła się w Wilnie, to – bez względu na rok jej urodzenia – jako kraj urodzenia należało wpisać Litwa.

OBYWATELSTWO

Zgodnie z obowiązującymi aktualnie normami prawnymi cudzoziemcem jest osoba nieposiadająca polskiego obywatelstwa (Ustawa o cudzoziemcach z dnia 25 czerwca 1997 r. wraz z późniejszymi zmianami; tekst jednolity Dz. U. Nr 127 z 2001 r.).

W spisie ludności 2002 istniała możliwość podania dwóch obywatelstw w przypadku cudzoziemców oraz dwóch dodatkowych – w przypadku obywateli polskich.

Cudzoziemcy

Cudzoziemcem jest każda osoba, która nie posiada polskiego obywatelstwa, bez względu na fakt posiadania lub nie obywatelstwa (obywatelstw) innych krajów. Cudzoziemcy, przybyli do Polski na pobyt stały, są traktowani jako osoby mieszkające stale (ludność stała), pozostali zaś, w zależności od czasu faktycznego pobytu w naszym kraju:

- jako przebywający czasowo (imigranci krótkookresowi) – w przypadku przebywania przez okres poniżej 1 roku,
- jako rezydenci (imigranci długookresowi) – w przypadku przebywania przez okres co najmniej 12 miesięcy.

NARODOWOŚĆ

Pytanie o narodowość, sformułowane na formularzu spisowym, uwzględniało z jednej strony nawiązanie do pierwszego spisu z 1921 r., a z drugiej – zachowanie zgodności ze standardami europejskimi i brzmiało: ***Do jakiej narodowości się Pan(i) zalicza.***

Narodowość jest deklaratywną (opartą na subiektywnym odczuciu) cechą indywidualną każdego człowieka, wyrażającą jego związek emocjonalny (uczuciowy), kulturowy lub genealogiczny (ze względu na pochodzenie rodziców) z określonym narodem.

JĘZYK UŻYWANY W DOMU

Obok pytania o narodowość do tematyki spisu ludności w 2002 roku wprowadzono pytanie o język, używany w kontaktach domowych. Pytanie to przyjęło następującą postać: ***W jakim języku (językach) rozmawia Pan(i) najczęściej w domu?*** Konstrukcja pytania dawała możliwość zarejestrowania dwóch nazw języków niepolskich, niezależnie od tego, czy były one używane z językiem polskim, czy też wyłącznie.

ŹRÓDŁA UTRZYMANIA LUDNOŚCI

W spisie powszechnym ustalano **główne i dodatkowe** źródło utrzymania osób i tworzonych przez nie gospodarstw domowych, jak również osób przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania, będących członkami gospodarstw zbiorowych. Informacje o źródłach, z których pochodziły środki na finansowanie konsumpcyjnych i innych życiowych potrzeb osób, dotyczyły całego roku, tj. 12 miesięcy poprzedzających moment krytyczny spisu. Informacje o źródłach utrzymania zbierano na podstawie deklaracji osób spisywanych.

Główne źródło utrzymania osoby jest to źródło przynoszące jej największy dochód. Jeżeli osoba miała w ciągu roku poprzedzającego spis tylko jedno źródło dochodów – było ono jednocześnie jej głównym, a zarazem wyłącznym źródłem utrzymania.

Za **dodatkowe źródło utrzymania osoby** uważa się źródło najważniejsze spośród wszystkich pozostałych, po określeniu głównego źródła utrzymania, czyli przynoszące dochód drugi pod względem wysokości.

Wyróżniono następujące grupy źródeł pochodzenia dochodów:

- dochody (zarobki) z pracy osobiście wykonywanej niezależnie od charakteru zatrudnienia (łącznie z osobami pomagającymi systematycznie i bez umownego wynagrodzenia członkowi rodziny w prowadzeniu działalności gospodarczej, rolniczej lub pozarolniczej wykonywanej na rachunek własny),
- niezarobkowe źródło dochodów,
- dochody z własności,
- dochody z najmu,
- pozostawanie na utrzymaniu osób posiadających własne źródła dochodów.

Własne źródła dochodów (z pracy, z niezarobkowego źródła, z własności lub najmu) mogły wykazywać osoby będące w wieku co najmniej 15 lat.

Jako źródło utrzymania osób przebywających w niektórych obiektach zbiorowego zakwaterowania np.: w domach dziecka, domach (zakładach) pomocy społecznej dla przewlekle chorych, starców, rencistów, oraz w zakonach przyjęto „inne” niezarobkowe źródło niezależnie od wieku tych osób (w tym również dzieci w wieku 0-14 lat) oraz niezależnie od posiadanych ewentualnie własnych źródeł.

Zasadą było, że źródła utrzymania osób odbywających zasadniczą służbę wojskową, będą odtwarzać sytuację tych osób w tym zakresie sprzed powołania do wojska. Dotyczyło to również przebywających w zakładach karnych (do jednego roku), natomiast powyżej jednego roku – przyjęto niezarobkowe źródło.

W przypadku osób przebywających za granicą należało wskazać – w miarę możliwości – źródła utrzymania jakie osoby te posiadały w czasie pobytu za granicą lub przed wyjazdem.

Zgodnie z przyjętymi zasadami metodologicznymi dochody z pracy jako źródło utrzymania należało wykazać wszystkim osobom utrzymującym się z nich: wyłącznie, głównie lub dodatkowo, (zgodnie z ich deklaracją) niezależnie od faktu czy aktualnie (w tygodniu poprzedzającym moment spisu) wykonywały jakąkolwiek pracę czy też pozostawały bez pracy.

Oznacza to, że za osoby utrzymujące się z dochodów z pracy w ciągu roku (najmniej lub na rachunek własny) uważa się takie, które:

- pracowały przez cały rok (również w tygodniu poprzedzającym moment spisu) i praca ta stanowiła ich źródło utrzymania,
- pracowały przez cały rok, ale w ciągu roku wykonywały różne prace w różnym charakterze (w tym przypadku należało ustalić, która z prac przynosiła w ciągu roku większy dochód),
- pracowały w ciągu roku tylko przez kilka miesięcy np. sezonowo, wykonywały pracę z której zostały zwolnione, wykonywały pracę przed odejściem na emeryturę, rentę, natomiast aktualnie ich sytuacja zawodowa jest inna,
- pracowały w ciągu roku (przez cały czas lub przez kilka miesięcy) w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) w charakterze użytkownika gospodarstwa rolnego (działki rolnej) lub pomagającego członka rodziny, natomiast obecnie już tej pracy nie wykonują ponieważ np. gospodarstwo rolne przekazano następcy, państwu lub w momencie spisu osoby te wchodziły już w skład innego gospodarstwa domowego, bądź przebywały w gospodarstwie zbiorowym, a dochód z tej pracy stanowił w ciągu roku ich źródło utrzymania. Według zasad stosowanych w spisach ludności – osoby pracujące na rachunek własny i pomagające bez umownego wynagrodzenia w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej – w tym przypadku w gospodarstwie rolnym – powinny być spisywane jako członkowie jednego wspólnego gospodarstwa domowego, a nie dwóch odrębnych, jeżeli mieszkali w jednym mieszkaniu. W innych przypadkach osoby „pomagające”, mieszkające w innym mieszkaniu, jako źródło dochodów z pracy powinny mieć wykazywaną pracę najemną.

Uwaga: *Na podstawie deklarowanego źródła utrzymania jakim są dochody z pracy w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) ani osoby, ani gospodarstwa domowe nie są zaliczane automatycznie do ludności (gospodarstw) związanej z rolnictwem. Fakt ten musi być potwierdzony występowaniem w gospodarstwie domowym użytkownika gospodarstwa rolnego.*

Ze względu na posiadane źródła utrzymania ludność dzieli się na dwie kategorie:

- **posiadający własne źródła utrzymania**, do których zaliczono osoby utrzymujące się z dochodów uzyskiwanych w ciągu całego roku poprzedzającego moment spisu: z pracy osobiście wykonywanej, z niezarobkowych źródeł, a także z własności lub z najmu,
- **utrzymywani**, tj. osoby, dla których pozostawanie na utrzymaniu jest źródłem utrzymania. Osobom pozostającym na utrzymaniu wskazywany był również rodzaj głównego źródła, osoby utrzymujące: dochody z pracy, niezarobkowe źródło, dochody z własności lub najmu.

Utrzymujący się z dochodów z pracy, z niezarobkowego źródła, z dochodów z własności oraz z dochodów z najmu oznacza wszystkie osoby utrzymujące się w ciągu

roku głównie z danego źródła oraz osoby utrzymywane przez nie. Stosowany już tradycyjnie podział wyodrębnia osoby posiadające własne źródło utrzymania oraz osoby utrzymywane.

Klasyfikacja źródeł utrzymania

Praca

- **praca najemna poza rolnictwem w sektorze publicznym** – dla osób utrzymujących się z dochodów z pracy najemnej w nierolniczych jednostkach, stanowiących własność państwową (Skarbu Państwa lub państwowych osób prawnych) lub własność samorządu terytorialnego (dawniej komunalną) oraz własność mieszaną z przewagą własności Skarbu Państwa, osób prawnych, państwowej lub samorządowej,
- **praca najemna poza rolnictwem w sektorze prywatnym** (w tym w spółdzielczości) – dla osób utrzymujących się z dochodów z pracy najemnej w nierolniczych jednostkach prowadzących działalność gospodarczą i będących własnością krajową, zagraniczną lub mieszaną, osób fizycznych lub inną oraz własnością np. spółek, przedsiębiorstw zagranicznych, spółdzielni, partii politycznych, fundacji, organizacji wyznaniowych,
- **praca najemna w rolnictwie w sektorze publicznym** – dla osób utrzymujących się z dochodów z pracy najemnej w jednostkach prowadzących działalność gospodarczą w zakresie gospodarki rolnej i obsługi rolnictwa, stanowiących własność państwową lub samorządu terytorialnego oraz własność mieszaną z przewagą własności Skarbu Państwa, osób prawnych, państwowej lub samorządowej,
- **praca najemna w rolnictwie w sektorze prywatnym** (w tym w spółdzielczości) – dla osób utrzymujących się z dochodów z pracy najemnej w jednostkach prowadzących działalność w zakresie gospodarki rolnej i obsługi rolnictwa, w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych, spółdzielniach kółek rolniczych oraz zatrudnionych w indywidualnych gospodarstwach rolnych lub działkach rolnych, poza swoim gospodarstwem rolnym,
- **praca na rachunek własny poza rolnictwem** – dla osób utrzymujących się z dochodów z prowadzenia działalności gospodarczej poza rolnictwem, tj. prowadzących własne zakłady (przedsiębiorstwa) przemysłowe, budowlane, handlowe, usługowe, itp. – pracującym na rachunek własny (w tym pracodawcom) lub wykonujących wolne zawody, a także pomagającym systematycznie i bez umownego wynagrodzenia członkom rodziny wchodzących w skład wspólnego gospodarstwa domowego,
- **praca w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej)** – dla osób utrzymujących się z dochodów z pracy związanej z produkcją roślinną i zwierzęcą – w gospodarstwie rolnym (działce rolnej), łącznie z właścicielami zwierząt gospodarskich – pracującym na rachunek własny (w tym pracodawcom), a także pomagającym systematycznie i bez umownego wynagrodzenia członkom rodziny, wchodzących w skład wspólnego gospodarstwa

domowego. W przypadku dochodów z pracy w swoim gospodarstwie rolnym uwzględnia się zarówno wartość produktów sprzedanych, jak i przeznaczonych na konsumpcję,

- **praca na rachunek własny w rolnictwie poza swoim gospodarstwem rolnym (działką rolną)** – dla osób utrzymujących się z dochodów z pracy związanej z prowadzeniem działalności usługowej związanej z rolnictwem (również na rzecz innych gospodarstw rolnych), np. nawożenie pól, oprysk upraw zbożowych, przygotowanie płodów rolnych do sprzedaży, sadzenie roślin i ich pielęgnacja, obsługa systemów irygacyjnych, strzyżenie owiec, usługi pasterskie – pracującym na rachunek własny (w tym pracodawcom), a także pomagającym systematycznie i bez umownego wynagrodzenia członkom rodziny wchodzących w skład wspólnego gospodarstwa domowego. Również dla osób, które uzyskują dochody z pracy jako członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych, spółdzielni kółek rolniczych oraz członkowie spółek cywilnych w rolnictwie.

Niezarobkowe źródło

- **emerytura pracownicza, kombatancka i pochodne** – dla osób utrzymujących się ze wszystkich rodzajów emerytur przyznanych z tytułu pracy lub ubezpieczenia, w kraju lub za granicą,
- **emerytura rolna** – dla osób utrzymujących się z dochodu za przekazane gospodarstwo rolne (następcy lub państwu). Emerytura rolna jest świadczeniem przyznawanym z tytułu pracy lub ubezpieczenia,
- **renta z tytułu niezdolności do pracy (renta inwalidzka)** – dla osób utrzymujących się z tego świadczenia, a także świadczenia rehabilitacyjnego, renty szkoleniowej, renty powypadkowej. Są to świadczenia stałe lub okresowe uzyskane z tytułu orzeczenia komisji lekarskich (odpowiedniego organu orzekającego) o całkowitej lub częściowej utracie zdolności do wykonywania pracy,
- **renta socjalna** – dla osób utrzymujących się ze świadczenia przyznanego na skutek całkowitej niezdolności do pracy z powodu inwalidztwa powstałego przed ukończeniem 18 roku życia lub przed ukończeniem 25 roku życia, w trakcie nauki w szkole ponadpodstawowej lub wyższej, a także w czasie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej,
- **renta rodzinna (wdowia, sieroca)** – dla osób utrzymujących się z dochodów ze świadczenia przyznanego uprawnionym członkom rodziny po śmierci współmałżonka, rodzica lub innej osoby oraz zagranicznych rent rodzinnych,
- **zasiłek dla bezrobotnych** – dla osób utrzymujących się ze świadczenia przyznanego osobom zarejestrowanym w powiatowych urzędach pracy na określony czas trwania bezrobocia,

- **zasiłek pomocy społecznej** – dla osób utrzymujących się ze świadczenia przyznawanego osobom, które nie mają żadnych źródeł dochodów, lub posiadane dochody są niewystarczające,
- **inne niezarobkowe źródła**, w tym: zasiłek pielęgnacyjny, alimenty, stypendium, świadczenie przedemerytalne (zasiłek przedemerytalny), dom opieki (dom dziecka, dom rencisty, itp.), zakon oraz pozostałe nie wymienione niezarobkowe źródła utrzymania np. zasiłek wychowawczy, zasiłek rodzinny, renta prywatna, wygrana w grach liczbowych i loteryjnych, na wyścigach konnych, pomoc z zagranicy, sprzedaż ziemi, nieruchomości, środków trwałych, przebywanie w więzieniu lub areszcie powyżej 12 miesięcy.

Inne dochody

- **z własności** – dla osób utrzymujących się z dochodów z tytułu oddanych w dzierżawę gruntów rolnych, z lokat kapitałowych (z obrotu akcjami, obligacjami, zysków kapitałowych itp.), z odsetek od oszczędności, udziału w zyskach przedsiębiorstw (dywidend). W opracowaniach wyników NSP 2002 źródło to występuje zawsze jako odrębna pozycja. Poprzednio dochody z własności zaliczano do niezarobkowych źródeł,
- **z najmu** – dla osób uzyskujących dochody z najmu mieszkania, pokoi, budynków mieszkalnych i niemieszkalnych, garażu. W opracowaniach wyników NSP 2002 (jeżeli nie zaznaczono inaczej) dochód z najmu wyodrębniony jest jako oddzielna pozycja lub grupowany jest razem z pracą na rachunek własny poza rolnictwem. Uzasadnieniem dla przyjęcia takiego rozwiązania jest fakt traktowania dochodów z najmu jako pochodzących z prowadzonej działalności gospodarczej. Poprzednio źródło to zaliczane było do niezarobkowych źródeł.

Na utrzymaniu osoby (z gospodarstwa domowego lub spoza gospodarstwa domowego) – posiadającej własne źródło dochodów.

Biorcy świadczeń społecznych

W spisie ludności 2002 pozyskiwano informacje o rodzaju otrzymywanych świadczeń z: Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, opieki społecznej, takich jak: emerytury, renty, zasiłki dla bezrobotnych, pomocy społecznej, pielęgnacyjny, alimenty itp.

Informacje o rodzajach pobieranych świadczeń zbierano niezależnie od wieku osób, którym przyznano świadczenie, a także od faktu czy świadczenia te stanowiły źródło utrzymania (główne, dodatkowe) czy też nie. W przypadku dzieci, którym przyznano świadczenie, np. rentę rodzinną, alimenty, zasiłek pielęgnacyjny – dysponentem w imieniu

dziecka była osoba dorosła i to jej wykazywano świadczenie jako źródło utrzymania (jeżeli stanowiło ono źródło utrzymania), natomiast dziecko było świadczeniobiorcą.

W przypadku, gdy osoba uzyskiwała kilka świadczeń z niezarobkowych źródeł należało wskazać maksymalnie trzy – najważniejsze.

KLASYFIKACJE wykorzystywane w spisie:

1. ISCED 1997 – Międzynarodowe Normy Klasyfikacji Wykształcenia, UNESCO, Paryż 1997, której odpowiednikiem jest Polska Klasyfikacja Edukacji wprowadzona w maju 2003 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 98, poz. 895).
2. ISO 3166 – Międzynarodowy Wykaz Kodów dla Krajów, National Information Standards Organization, ONZ 1999.

UWAGI TECHNICZNE

W tablicach mogą wystąpić drobne rozbieżności w sumowaniu danych (wyrażonych w liczbach bezwzględnych i względnych) na ogółem wynikające z zaokrągleń automatycznych.

Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością.